

UDK 342.26(497.4)"1945/1955"

Prejeto: 14. 10. 2005

Kraji in občine kot upravnoteritorialne enote 1945–1955

JANEZ KOPAČ

mag., arhivski svetovalec, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj, Savska cesta 8, SI-4000 Kranj, el. pošta: janez.kopac@guest.arnes.si

IZVLEČEK

Konec druge svetovne vojne je na lokalni ravni pomenil tudi konec dotedanjih upravnoteritorialnih enot (občin). Nova oblast je povzela upravnoteritorialno delitev Slovenije, ki se je razvijala med vojno. Na najnižji lokalni ravni so se uveljavili kraji. V njih so kot lokalni organi oblasti delovali krajevni, v nekoliko večjih krajih tudi mestni narodnoosvobodilni, od februarja 1946 ljudski odbori, ki so bili po pristojnostih izenačeni. V obdobju do leta 1952 je poleg glavnega mesta Ljubljana delovalo še pet mest (Celje, Maribor, Kranj, Jesenice in Bled). Spomladi leta 1952 so bili kraji odpravljani, nadomestile so jih večje občine, tri, od leta 1954 pa le še dve mesti in dve vrsti mestnih občin. Ta oblika upravnoteritorialne delitve je bila odpravljena sredi leta 1955, ko so bile ustanovljene velike občine, imenovane tudi komune. Z nekaterimi spremembami so se obdržale do upravnoteritorialne reforme konec leta 1994.

KLJUČNE BESEDE: upravnoteritorialna enota, kraj, občina, mesto, mestna občina, komuna, zakoni o ljudskih odborih

ABSTRACT

VILLAGES/PLACES AND MUNICIPALITIES AS ADMINISTRATIVE TERRITORIAL UNITS 1945–1955

As regarded the local level the end of World War Two meant the end of the administrative territorial units (municipalities) which had existed till that time. The new authorities took over the administrative territorial division of Slovenia that had been set forward and developed during the war. At the lowest local level villages/places were put forward. In those local units the local public authorities were taking an active part, while in larger places there existed town national liberation committees as well, which were transformed into people's committees in February 1946. Both the local public authorities and the town national liberation committees, as well as later the people's committees, were put on the same level as regarded their competences. In the period from 1952 on by the side of the capital Ljubljana, there were five more towns (Celje, Maribor, Kranj, Jesenice and Bled). In the spring of 1952 the villages/places were abolished and substituted by territorially larger municipalities, three of them, from 1954 on only two towns and two kinds of town municipalities. This form of administrative territorial division was abolished in the middle of 1955, when large municipalities, called communes, were established. With some changes, they were maintained up to the administrative territorial reform at the end of the year 1994.

KEY WORDS: administrative territorial unit, place/village, municipality, town, town municipality, commune, laws concerning people's committees

Uvod

Upravnoteritorialne enote so geografska območja, na katerih glede na pristojnosti delujejo organi oblasti.

Konec druge svetovne vojne je pomenil tudi konec dotedanjih upravnoteritorialnih enot na lokali ravni (občine, okraji oziroma srez). Nova oblast se je zato lahko naslonila na organizacijske strukture, ki so nastajale med partizanskim vojskovanjem. Prevladalo je načelo lokalne upravnoteritorialne razdelitve na kraje, okraje, glavno mesto Ljubljana (razdeljeno na mestne četrti oziroma rajone), nekaj časa tudi mesta, izvzeta iz okrajev, okrožja ter oblasti, od aprila 1952 dalje na občine, mestne občine, mestne občine v sestavi okrajev s posebnimi pravicami, mesta, občine v sestavi mest in okraje. Poudariti je potrebno, da je bil izraz upravnoteritorialna enota v jugoslovansko in slovensko zakonodajo uveden šele s prvo jugoslovansko ustavo, sprejeto 31. januarja 1946. Njeno XII. poglavje ima naslov *Organi državne oblasti upravnoteritorialnih enot*. Čeprav v besedilu poglavja izraz upravnoteritorialna enota ni uporabljen, je iz vsebine 107. člena vidno, da so kot upravnoteritorialne enote, v katerih so delovali ljudski odbori kot organi državne oblasti, mišljeni kraji (to so bile vasi in manjša mesta), okraji, mestne četrti, mesta, okrožja in oblasti. Izraz upravnoteritorialna enota se je uveljavil konec maja 1946, ko je bil sprejet prvi Splošni zakon o ljudskih odborih. V 1. členu je zapisano: "Ljudski odbori so organi državne oblasti, ... v upravnoteritorialnih enotah", v 9. členu pa, da so ljudski odbori "... ustanove v območju upravnoteritorialnih enot: krajev (vasi in manjših mest), mest, okrajev, okrožij oziroma oblasti ...". To opredelitev je sredi januarja 1947 povzela tudi prva slovenska ustava. Upravnoteritorialno delitev je bilo mogoče določiti in jo spreminjati samo z republiškimi zakoni.¹

Upravnoteritorialne oblike, nastale med drugo svetovno vojno

Formalne zasnove upravnoteritorialnih oblik, ki so se med drugo svetovno vojno razvile na osvobojenem, pa tudi neosvobojenem ozemlju, segajo v februar 1942, ko so bili sprejeti Fočanski predpisi. Po njihovih določilih so na osvobojenih ozemljih, na katerih so odpravili dotedanje lokalne organe oblasti, kotčasne, po kasnejših predpisih pa kot stalne organe nove

revolucionarne oblasti, ustanavljali narodnoosvobodilne odbore. Njihova teritorialna območja so bili vasi, občine in okraji.

Na območju Slovenije so naloge narodnoosvobodilnih odborov tudi na neosvobojenih območjih vse do volitev opravljali odbori Osvobodilne fronte. Njihova geografska območja, ki se niso pokrivala z upravnoteritorialnimi območji okupacijskih oblasti in so se zlasti na najnižji ravni ves čas vojne spreminjala, so bila vasi, zaselki, rajoni oziroma okraji, okrožja in pokrajine.²

Natančnejša opredelitev območij lokalnih organov oblasti je bila potrebna zaradi volitev, ki so bile razpisane z odlokoma Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta (SNOS) 19. februarja in njegovega predsedstva 1. marca 1944. V 3. členu odloka predsedstva SNOS je določeno, da "... terenska področja krajevnih narodnoosvobodilnih odborov, ki so hkrati volilna področja za volitve krajevnih narodnoosvobodilnih odborov ... predstavljajo osnovna ljudska naselja (vasi, trgi, mesta itd. ...)".³

21. maja 1944 je začel veljati odlok predsedstva SNOS, ki je območja lokalnih organov oblasti, to je kraje, okraje in okrožja, opredelil kot osnovne samoupravne edinice. Kraje so predstavljali naselja, vasi, trgi in mesta. Pomembne so prehodne in zaključne določbe odloka. Določale so, da bo "... končna določitev področij krajev, okrajev in okrožij ... odrejena z zakonom ...", dotlej pa je bila v pristojnosti predsedstva SNOS. Dovoljeno je bilo v kraj združiti dvoje ali več naselij, pri tem pa je bilo potrebno upoštevati tudi "... želje prebivalstva in možnost udeležbe prebivalstva v javnem državnem življenju ...". Možno je bilo, da se je naselje izločilo iz "... večje samoupravne edinice ..." in se pridružilo drugi ali pa ustanovilo samostojno samoupravno enoto, "... če to zahteva bodisi na zboru volivcev, bodisi pismeno večina volilnih upravičencev tega kraja ...". To je bilo mogoče izvesti le z odredbo pristojnega okrajnega narodnoosvobodilnega odbora. Okrožni izvršilni odbori in predsedstvo

¹ Ustava Federativne ljudske republike Jugoslavije, Ur. l. Federativne ljudske republike Jugoslavije, št. 10-54/1946 (v nadaljevanju Ur. l. FLRJ); Splošni zakon o ljudskih odborih, Ur. l. FLRJ, št. 43-288/1946; Ustava ljudske republike Slovenije, Ur. l. Ljudske republike Slovenije, št. 4. A-20/1947 (v nadaljevanju Ur. l. LRS).

² Makso Šnuderl: *Zgodovina ljudske oblasti*, Ljubljana 1950; Tone Ferenc: *Ljudska oblast na Slovenskem 1941–1945*, prva knjiga: *Država v državi*, Ljubljana 1987; Janez Šmidovnik: *Koncepcija jugoslovanske občine*, Ljubljana 1970.

³ Odlok o razpisu volitev v narodne osvobodilne odbore, Ur. l. Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta in Narodne vlade Slovenije, št. 15-131/1945 (v nadaljevanju Ur. l. SNOS in NVS); (Objavljeno tudi v: Makso Šnuderl: *Dokumenti o razvoju ljudske oblasti v Sloveniji*, Ljubljana 1949, Dokumenti, dok. št. 111, str. 139–141, v nadaljevanju Makso Šnuderl: *Dokumenti, dok. št.*); Odlok o razpisu volitev v krajevne narodne osvobodilne odbore in okrajne narodnoosvobodilne skupščine, Ur. l. SNOS in NVS, št. 15-132/1945; Makso Šnuderl: *Dokumenti, dok. št. 124*, str. 150–153; za osvobojeno ozemlje so bile volitve razpisane v obdobju od 25. marca do 30. aprila 1944, na preostalem "slovenskem ozemlju" pa vzporedno z osvobajanjem.

SNOS pa so zaradi interesa skupnosti smeli sami "... odrediti odnosno spremeniti združitev ali izločitev ...". Pripojitve in izločitve krajev v okrajih so bile možne le z odredbami pristojnih okrožnih narodnoosvobodilnih odborov. Predsedstvo SNOS je zaradi interesa skupnosti lahko taka dejanja odredilo tudi samo. O izločitvah in pripojitvah krajev med okrožji je odločalo samo predsedstvo SNOS.⁴

Kraji 1945–1952

Ob koncu vojne je na območju Slovenije delovalo okoli 3.500 krajev, ki so bili kot "osnovne samoupravne edinice" zasnova najnižjih oblik upravnoteritorialnih enot.⁵ Prav toliko je bilo tudi krajevnih organov oblasti. Zaradi majhnosti so bili neučinkoviti, zato je zakon, ki je 6. septembra 1945 uzakonil prvo upravnoteritorialno razdelitev tedaj še Federalne Slovenije, zmanjšal število. Potrebno je opozoriti, da terminologija v zakonu ni dosledna. Ko navaja območja, ki spadajo v okraje, jih pri 26 okrajih imenuje kraji, pri okraju Celje mesto kot naselja, pri okraju Maribor mesto pa kot katastrske občine. Očitno je, da območji okrajev Celje mesto in Maribor mesto nista bili razdeljeni na manjša upravnoteritorialna območja. Po novem je bilo na območju tedanje Slovenije 1.577 krajev in njihovih organov oblasti; predstavljali so jih krajevni narodnoosvobodilni odbori.⁶ Obe ustavi, kakor tudi Splošni zakon o ljudskih odborih, so status kraja določili vasem in manjšim mestom; to se je kazalo tudi v izenačenih pristojnostih tedanjih krajevnih in mestnih narodnoosvobodilnih, od februarja 1946 naprej pa ljudskih odborov. Po 20. februarju 1946 so namesto Federalna Slovenija uporabljali poimenovanje Ljudska republika Slovenija.⁷

Nekaj sprememb za zmanjševanje števila krajev, kar je pomenilo geografsko povečevanje in

še nekatere prerazporeditve krajev med okraji na celjskem ter mariborskem območju, je uzakonil zakon, ki je bil sprejet 27. februarja 1946.⁸ Sistematično pa je število krajev zmanjšal prve dni aprila 1946 sprejeti novi zakon o upravni razdelitvi, ki je bil tudi precej preglednejši kot prvi zakon. Po tem zakonu so prvič po drugi svetovni vojni v kraje združevali katastrske občine ali dele teh, v te pa naselja, ki so predstavlja v "... skupno numeracijo povezane naselbinske enote ...". Zakon je začel veljati 3. aprila 1946, ko je bil objavljen v Uradnem listu, vendar je bilo izvajanje že 21. junija za nedoločen čas odloženo.⁹

Določila odloženega aprilskega zakona je v glavnem povzel zakon, ki je 10. septembra 1946, ko je bil sprejet, Ljudsko republiko Slovenijo upravnoteritorialno na novo razdelil. Kraji kot lokalne upravnoteritorialne enote so pregledno razvrščeni v okviru okrajev in okrožij. Geografsko so bili opredeljeni s katastrskimi občinami in naselji. Pri krajih, ki niso imeli sedežev v naseljih, po katerih so se imenovali, so sedeži posebej navedeni (npr. kraj Rateče-Planica v okraju Jesenice je imel sedež v naselju Rateče, kraj Črna v okraju Kamnik pa v naselju Gozd itd.). Število krajev se je zmanjšalo za 458, po novem jih je bilo na območju Ljudske republike Slovenije 1.119. V zaključnih členih zakona je bilo dano še pooblastilo vladi "... Ljudske republike Slovenije ...", da s posebnimi uredbami izvede preimenovanje naselij in krajev na predlog ljudskih odborov in da predpiše novo ureditev katastrskih občin, kolikor je potrebno po tem zakonu ...".¹⁰

Tako kot v Federalni Sloveniji so bili tudi na območju Julijske krajine, na katerem je bila po zavzetju Jugoslovanske armade v začetku maja 1945 uveljavljena začasna jugoslovanska uprava, kraji geografska območja najnižjih lokalnih organov oblasti. Dne 6. maja 1945, ko je Pokrajinski narodnoosvobodilni odbor za Slovensko primorje in Trst sprejel novo upravno razdelitev, jih je bilo kar 727 (377 v Tržaškem in 350 v Goriškem okrožju). Mesto Trst kot samostojno upravnoteritorialno območje ni upoštevano. Ko je bila 12. junija 1945 Julijska krajina razdeljena na zasedbeni Coni A (zavezniška vojaška uprava) in B (vojaška uprava Jugoslovanske armade), se je območje obeh okrožij zelo spremenilo. V obeh okrožjih se je zaradi priključitve njunih delov v Cono B število krajev zmanjšalo. V Cono B priključena območja so bila upravno povezana v

⁴ Odlok predsedstva Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta o krajih, okrajih in okrožjih ter njihovih narodnoosvobodilnih odborih, Ur. l. Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta, št. 2-10/1944, Makso Šnuderl: Dokumenti, dok. št. 137, str. 167–176.

⁵ Josip Globevnik: Ljudski odbori, organi ljudske samouprave, pregled razvoja in njihova ureditev, Ljubljana 1952, str. 29–30; Zdenko Čepič: Upravno-ozemeljska razdelitev, Slovenska novejša zgodovina 1848–1992, drugi del, Ljubljana 2005, str. 823–830.

⁶ Zakon o upravni razdelitvi federalne Slovenije, Ur. l. SNOS in NVS, št. 33-231/1945; Josip Globevnik v navedeni knjigi navaja, da je bila tedanja Slovenija razdeljena na 1.547 krajev.

⁷ Zakon o nazivu Ljudske republike Slovenije ter organov državne uprave in državnih oblasti v Ljudski republiki Sloveniji, Ur. l. Ljudske republike Slovenije, št. 15-62/1946 (v nadaljevanju Ur. l. LRS); Aleš Gabrič: Razglasitev republike in sprejetje Ustave FLRS, Prva slovenska ustava, Slovenska novejša zgodovina 1848–1992, drugi del, Ljubljana 2005, str. 858–860, 867–868.

⁸ Zakon predsedstva Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta o delni spremembi zakona o upravni razdelitvi Ljudske republike Slovenije z dne 6. septembra 1945, Ur. l. LRS, št. 19-79/1946.

⁹ Zakon o upravni razdelitvi Ljudske republike Slovenije, Ur. l. LRS, št. 26-119/1946; Zakon o odložitvi izvedbe zakona o upravni razdelitvi LRS z dne 2. 4. 1946, Ur. l. LRS, št. 44-108/1946.

¹⁰ Zakon o upravni razdelitvi Ljudske republike Slovenije, Ur. l. RS, št. 62-242/1946.

na novo ustanovljeno Vzhodnoprimorsko okrožje. V obeh conah je bilo okoli 460 krajev, od teh 255 v Coni A (95 v Tržaškem in 160 v Goriškem okrožju) in 207 v Coni B. Jeseni 1946 se je zaradi komasacije število krajev v Goriškem okrožju zmanjšalo na 94.¹¹

Sredi septembra 1947 je bila podpisana Pariška mirovna pogodba, ki je odpravila delitev Julijske krajine na zasedbeni coni. Večji del je priključila Jugoslaviji,¹² manjši del Italiji, območje od Trsta do Kopra pa je postalo Svobodno tržaško ozemlje (STO), spet razdeljeno na Cono A (z zavezniško vojaško upravo) in Cono B (z jugoslovansko vojaško upravo).

S priključitvijo območij odpravljenih Cone B in dela Cone A Julijske krajine k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji (FLRJ) se je število krajev v LRS povečalo. Zato je bila potrebna nova upravna razdelitev. Ljudska skupščina LRS jo je sprejela 17. februarja 1948. Tako je bilo na njenem območju 1.264 krajev s prav toliko krajevnimi ljudskimi odbori. Zakon je kot naselja, ki spadajo v kraje, upošteval samo tiste zaselke, "... ki imajo svojo lastno numeracijo (sklenjeno štetje hišnih številk ..." in zato "... v zakonu načeloma niso navedena tista naselja, ki imajo sicer svoje posebno geografsko ime, vendar pa nimajo svojega lastnega hišnega štetja, ampak imajo numeracijo od kakšnega drugega bližnjega naselja ...".¹³

Nova upravna razdelitev je v reviji Ljudska

uprava doživela tudi nekaj kritik. V članku z naslovom Združevanje krajevnih ljudskih odborov je zapisano: "Če hočemo doseči, da bodo krajevni ljudski odbori pravilno in dobro poslovali, je nujno potrebno, da se čimprej ... popravi teritorialna razdelitev, tako da bo kar najbolj ustrezala potrebam prebivalstva ...". Čeprav so vse dotedanje upravnoteritorialne spremembe na območju LRS pomenile "... neko izboljšanje, današnja upravna razdelitev Slovenije na kraje še vedno ni zadovoljivo rešena ...". Po mnenju avtorja je bila ena največjih napak pri določitvi krajev, saj so "... zlasti zaradi njihove prevelike razdrobljenosti krajevni ljudski odbori premalo ekspeditivni in preslabo povezani z višjimi državnimi organi ...". Številni ljudski odbori so težko uspevali, ker so bili teritorialno premajhni in gospodarsko prešibki. Čeprav so bila po mnenju avtorja prizadevanja pri pripravi zakona dolga in obsežna, so bile spremembe "... izvršene preveč komorno ...", kajti le redkokje so o tem, kam bodo pripadala posamezna naselja, odločali prebivalci na zborih volivcev in sami krajevni ljudski odbori. "Večinoma so te stvari avtoritativno reševali okrajni ljudski odbori, ki niso dovolj upoštevali krajevnih ljudskih odborov kot samostojnih organizacijskih enot ljudske oblasti, čeprav mora baš v krajevnih ljudskih odborih bolj kot kjerkoli priti do izraza neposredna povezanost ljudskih odborov z volivci." V nadaljevanju so navedeni nekateri primeri nepravilnosti, med njimi tudi dejstvo, da je bilo po zakonu v okraju Murska Sobota kar 114 krajev in njihovih krajevnih ljudskih odborov, "... čeprav je izven dvoma, da je tolikšno število krajevnih ljudskih odborov za okraj, ki ima 62.257 prebivalcev, pretirano ...". Avtor meni, da je to nezdrav pojav, ki ga je potrebno kar se da hitro odpraviti, kajti stroški za poslovanje tako majhnih krajevnih ljudskih odborov so bili preveliki, kakovost opravljenega dela pa preslaba. Med kriteriji za določitev kraja kot upravnoteritorialne enote avtor navaja tudi število prebivalstva kraja. V splošnem naj bi veljalo, naj kraj kot upravnoteritorialna enota šteje več kot 1.000 prebivalcev. Avtor predlaga, da bi bila bodoča upravnoteritorialna delitev LRS "... tako premišljena, da bo ostala v veljavi za daljšo dobo ...".¹⁴

Isti dan kot zakon o novi upravni razdelitvi so v skupščini sprejeli tudi zakon o imenih naselij in označevanju trgov, ulic in hiš. Zakon pomeni "... zarez v proces preimenovanja ulic in krajev ..., ki je naredil konec včasih preveč samovoljnemu in nezakonitemu brisanju starih imen ...". Preimenovanje je bilo povezano s pripravami na prvi povojni popis prebivalstva leta 1948. Pristojnost pri preimenovanjih je imelo Ministrstvo za notranje zadeve, junija 1950 pa je bila prenesena

¹¹ Metka Gombač: Pokrajinski narodnoosvobodilni odbor za Slovensko primorje in Trst 1944–1947, organizacijska shema ljudske oblasti, Ljubljana 2003; Metka Gombač: Gradivo Okrožnega narodnoosvobodilnega odbora Trst in okrajnih narodnoosvobodilnih odborov Tržaškega okrožja 1945–1947, Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, XX, Ljubljana 1980, št. 1–2, str. 143–163; Metka Gombač: Poverjeništvu Pokrajinskega narodnoosvobodilnega odbora za Slovensko primorje in Trst 1945–1947, Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino, 37, Ljubljana 1989, št. 1–2, str. 116–123; Nevenka Troha: Uprava v Slovenskem primorju (pregled), Arhivi, glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije, Ljubljana 1997, XX, št. 1–2, str. 88–102 (v nadaljevanju Arhivi); Nevenka Troha: Urejanje mejnih vprašanj, Slovenska novejša zgodovina 1848–1992, drugi del, Ljubljana 2005, str. 908–922.

¹² Ukaz o raztegnitvi veljavnosti ustave, zakonov in drugih pravnih predpisov FLRJ na ozemlje, ki je po mirovni konferenci z Italijo priključeno k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji, Ur. l. RS, št. 80-549/1947; Ukaz o razširjanju veljavnosti ustave, zakonov in drugih pravnih predpisov Ljudske republike Slovenije na področje, priključeno po mirovni pogodbi z Italijo k ozemlju Federativne ljudske republike Jugoslavije, kolikor pripada to ozemlje Ljudski republiki Sloveniji, Ur. l. LRS, št. 39-211/1947.

¹³ Zakon o upravni razdelitvi Ljudske republike Slovenije, Ur. l. LRS, št. 9-55/1948; Jože Juhart: Nova upravna razdelitev, Ljudska uprava, Ljubljana 1948, I, št. 1–2, str. 46–49. Ker avtor pri okraju Kranj navaja dva, pri okraju Trbovlje pa en kraj manj, kot jih je v zakonu, je bilo po njegovem na območju LR Slovenije 1.261 krajev.

¹⁴ Boris Kocijančič: Združitev krajevnih ljudskih odborov, Ljudska uprava, Ljubljana 1948, I, št. 6, str. 270–275.

"... na vladni komite za zakonodajo in izgradnjo ljudske oblasti ...".¹⁵ Kot naselje je bila opredeljena "... strnjena ali nestrnjena skupina hiš (stanovanjskih, poslovnih in obrtnih poslopij), ki sestavljajo naseljeno zemljepisno enoto (mesto, trg, vas, vasica, industrijsko, rudarsko naselje, zdravilišče, letovišče itd.), ki imajo skupno ime in zaključeno numeracijo (zaključeno označbo hiš z zaporednimi številkami) ...". Manjše skupine hiš brez lastne numeracije in samotne hiše (npr. planinski domovi in kočje, stražarnice, meteorološke postaje in podobno) niso bile razumljene kot naselja, morale pa so pripadati enemu od naselij. Zakon je določal, da spremembo imen naselij in imena novih naselij ter združevanja in razdruževanja naselij odreja vlada Ljudske republike Slovenije. Imena naselij, krajev in okrajev so morala biti ob dohodih vanje napisana "... na napisne deske ...". Za mesta in večje kraje je bilo določeno, da "... mora imeti vsaka ulica in vsak trg svoje ime, ki ga določi ali spremeni krajevni oziroma mestni ljudski odbor ...". Hiše po ulicah in trgih so morale biti označene s hišnimi številkami. Določitev hišnih števil je bila v pristojnosti krajevnih oziroma mestnih ljudskih odborov. Posebej je bilo določeno, da "... naselja ne smejo imeti imen, ki niso v skladu z današnjo družbeno in narodnostno stvarnostjo, ali ki žalijo narodnostni čut slovenskega in drugih narodov Jugoslavije ...". Za imena ulic in trgov je bilo dovoljeno, da za poimenovanje "... lahko uporabijo imena znamenitih oseb, dogodkov in datumov, kakor tudi zemljepisna in zgodovinska imena in podobno ...". Naselja, trge in ulice je bilo treba poimenovati do 1. januarja 1950.¹⁶

Konec maja 1949 je ljudska skupščina FLRJ sprejela drugi splošni zakon o ljudskih odborih, ki je v 1. členu ponovno definiral upravnoteritorialne enote. To so bile: kraji, mesta, mestni rajoni in naselja, okraji in oblasti. Po določilih 11. člena so imele status krajev vasi, delavska naselja, mesteca, trgi in podobna naselja.¹⁷

Zakona o spremembah upravne razdelitve v LRS, ki sta bila sprejeta konec oktobra in prve dni novembra 1949, sta prinesla veliko odcepitev in pripojitev krajev med okraji, naselij med kraji ter ukinitvev in ustanovitvev novih krajev. V

Ljubljanski oblasti so spremembe nastale v okrajih: Celje mesto, Celje okolica, Grosuplje, Jesenice, Kamnik, Kočevje, Kranj, Krško, Ljubljana okolica, Mozirje, Novo mesto, Trebnje in Trbovlje. V Mariborski oblasti so spremembe nastale v okrajih: Dravograd, Lendava, Maribor mesto, Maribor okolica, Murska Sobota, Poljčane, Ptuj in Radgona. V Goriški oblasti pa so bile spremembe v okrajih: Gorica, Ilirska Bistrica, Postojna, Sežana in Tolmin. Določeno je bilo, da je prezidij Ljudske skupščine LRS "... pooblaščen, da na predlog vlade Ljudske republike Slovenije lahko z ukazom spremeni meje med kraji, ustanovi nove kraje ali združuje obstoječe kraje ...".¹⁸

Na podlagi Zakona o imenih naselij in o označbi trgov, ulic in hiš iz leta 1948 in dopolnitev v letih 1949 in 1950 je vlada LRS 13. julija 1951 tudi "... na željo prebivalstva ..." sprejela uredbo, s katero je preimenovala naselje Rihemberk v kraj Branik v kraju Gorica.¹⁹ Ista pravna podlaga je bila uporabljena tudi za preimenovanje naselja Strnišče pri Hajdini v Kidričevo; to se je zgodilo z uredbo izvršnega sveta LRS 12. aprila 1953.²⁰

Družbene spremembe v Jugoslaviji na prehodu štiridesetih v petdeseta leta 20. stoletja so se kazale tudi v postopnem zmanjševanju števila upravnoteritorialnih enot na lokalni ravni, kajti veliko število majhnih upravnoteritorialnih enot je oviralo razvoj. Proces, ki je različno intenzivno potekal vsa leta po končani drugi svetovni vojni, se je začel hitreje izvajati v prvi polovici petdesetih let 20. stoletja. Konec leta 1951 je bilo na območju LRS 1.143 krajev. Od tega je bilo 63% krajev z manj kot 1.000 prebivalci (najmanjši le s 143 prebivalci), 29% krajev s 1.000 do 2.000 prebivalci in le 8% krajev z več kot 2.000 prebivalci. V letu 1951 so bila že navzoča razmišljanja o spremembah upravnoteritorialne razdelitve LRS, ki so predvidevala združevanje krajev v večje upravnoteritorialne enote, ki jih ne

¹⁵ Aleš Gabrič: Preimenovanja krajevnih in uličnih imen v letih 1945–1955, Prispevki za novejšo zgodovino, XXXVI, Ljubljana 1996, št. 1–2, str. 109–120.

¹⁶ Zakon o imenih naselij in o označbi trgov, ulic in hiš, Ur. l. LRS, št. 10-64/1948; Zakon o spremembi zakona o imenih naselij in o označbi trgov, ulic in hiš, Ur. l. RS, št. 8-35/1949; Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o imenih naselij in o označbi trgov, ulic in hiš, Ur. l. LRS, št. 20-108/1950.

¹⁷ Splošni zakon o ljudskih odborih, Ur. l. FLRJ, št. 49-410/1949; Jože Juhart: Glavne značilnosti novega splošnega zakona o ljudskih odborih, Ljudska uprava, Ljubljana 1949, II, št. 7, str. 308–309.

¹⁸ Zakon o spremembi in dopolnitvi zakona o upravni razdelitvi Ljudske republike Slovenije, Ur. l. LRS, št. 33-206/1949; Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o upravni razdelitvi Ljudske republike Slovenije, Ur. l. LRS št. 35-220/1949 (Ta številka Uradnega lista LRS, ki je izšla 8. novembra 1949, ima natisnjeno napačno zaporedno številko, in sicer 38 namesto 35. Iz zaporednih števil objavljeneh predpisov pa je jasno vidno, da gre za tiskarsko napako. To je vidno tudi iz številčenja strani tega uradnega lista. Prava številka Uradnega lista 38 je kot predzadnja za leto 1949 izšla 14. decembra 1949. Glej tudi letno kazalo k Uradnemu listu za leto 1949, geslo Ljudska republika Slovenija, upravna razdelitev na strani 6. V Sloveniji so bile oblasti kot najvišje lokalne upravnoteritorialne enote ustanovljene 6. maja 1949, odpravljene pa so bile konec januarja 1951.

¹⁹ Uredba o spremembi imena naselja in Krajevnega ljudskega odbora Rihemberk, Ur. l. LRS, št. 24-127/1951.

²⁰ Uredba o preimenovanju naselja Strnišče, Ur. l. LRS, št. 12-45/1953.

bo mogoče več imenovati kraj, ki pomeni "... praviloma le neko določeno naselje, vas ali celo samo neki odrejen prostor ...". Predlagano je bilo, da bi najmanjšo upravnoteritorialno enoto imenovali občina; ta naj bi pomenila "... oznako za osnovno krajevno skupnost ...". Mišljeno je bilo, da bi ustanovili okrog 500 občin s povprečno 2.300 prebivalci.²¹ Na problematiko nekoliko večjih mest, ki so po tedaj veljavni zakonodaji upravnoteritorialno imeli status kraja, so opozarjali tudi ob primeru Bleda, ki je sredi leta 1951 dobil nekaj pravic mesta, izločenega iz okraja.²²

Občine 1952–1955

Zahteva po zmanjševanju števila majhnih upravnoteritorialnih enot (krajev) se je pokazala v razpravi, ki je sredi decembra 1951 potekala v Ljudski skupščini LRS. Uzakonjena pa je bila v tretjem Splošnem zakonu o ljudskih odborih, ki ga je Ljudska skupščina FLRJ sprejela 1. aprila 1952.

Ljudska skupščina LRS je na podlagi poročila, ki ga je pripravil Svet vlade LRS za zakonodajo in izgradnjo ljudske oblasti sredi decembra 1951, med drugim razpravljala tudi o pripravah za novo upravnoteritorialno razdelitev republike. Po poročilu sveta "... naj bi bile bodoče najnižje upravnoteritorialne enote večje od dosedanjih in naj bi se imenovalе občine ...", kar je pomenilo, da "... moramo nujno težiti za takimi upravnoteritorialnimi enotami, ki naj bi bile gospodarsko zaokrožene celote in ki naj bi imele tudi finančne vire, da bi imela njihova samouprava tudi potrebno gmotno podlago ...".²³

Tretji splošni zakon o ljudskih odborih je kot upravnoteritorialne enote odpravil kraje. V 1. členu je zapisano, da so ljudski odbori organi državne oblasti in ljudske samouprave v občinah, okrajih in mestih. Zakon zanje ne uporablja izraza upravnoteritorialne enote, pa tudi kakšnega drugega ne. Po določilih 8. člena bodo nekoliko večja mesta, ki so bila do tedaj izenačena s kraji, z novimi republiški zakoni "o teritorialni razdelitvi" postala mestne občine. Zakon je v 18. členu uvedel še mestne občine s posebnimi pravicami, ki jih bodo tudi ustanovili z republiški zakoni.²⁴

Smernice splošnega zakona, ki je začel veljati 19. aprila 1952, je že upošteval zakon o raz-

delitvi Slovenije na mesta, okraje in občine, ki ga je Ljudska skupščina LRS sprejela 12. aprila 1952. Ustanovljenih je bilo 369 občin, med njimi je bilo kar 44 mestnih. Njihovi sedeži so bili v krajih, po katerih so se imenovalе. Razvrščene so bile v okraje. Zakon je ustanovil tudi dve občini (Polje in Sentvid) v okviru glavnega mesta Ljubljana ter opredelil njegovo "ožje mestno območje", ki ga je bilo mogoče s statutom mestnega ljudskega odbora razdeliti na občine. Isto je veljalo tudi območji mest Celje in Maribor. Te občine, ki so jih v primeru Celja imenovali tudi posebne občine v sestavi mest, so spadale k mestom in ne k okrajem. Občine kot poslej najnižja upravnoteritorialna območja so bile znatno večje kot dotedanji kraji. Načela za ustanovitev so določala, da morajo biti gospodarsko toliko močne, da se bodo lahko same upravljale, da bodo gospodarske enote, ki obsegajo območja, ki spadajo geografsko skupaj. Povprečno je v občinah žive- lo okoli 3.200 prebivalcev. V mestih in mestnih občinah je tedaj prebivalo nekaj manj kot pol milijona oziroma 36% prebivalstva.²⁵

Na podlagi Splošnega zakona o ljudskih odborih je Ljudska skupščina LRS 30. junija 1952 sprejela še tri republiške zakone o ljudskih odborih. V 7. členu Zakona o občinskih ljudskih odborih so bile občine opredeljene kot teritorialne in gospodarske celote, ki jih sestavljajo eno ali več naselij. Njihova območja je bilo mogoče spreminjati samo z zakoni, imena in sedeže pa tudi z ukazi Prezidija Ljudske skupščine LRS.²⁶

Aprilski zakon o razdelitvi Slovenije na mesta, okraje in občine je ustanovil 44 mestnih občin. Zakon o ljudskih odborih mest in mestnih občin s konca julija 1952 pa je uzakonil nov pojem: "mestne občine v sestavi okraja, ki imajo posebne pravice". Izmed 44 mestnih občin je določil 13 takih, 26. decembra 1954 pa se jim je pridružilo še Celje, ki je izgubilo status mesta. Vse druge mestne občine so bile izenačene z

²⁵ Zakon o razdelitvi Ljudske republike Slovenije na mesta, okraje in občine, Ur. l. LRS, št. 11-39/1952. V mestu Maribor je bila 30. junija 1952 ustanovljena občina Kamnica (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o razdelitvi Ljudske republike Slovenije na mesta, okraje in občine, Ur. l. LRS, št. 19-92/1952), k mestu Celje pa so 16. septembra 1953 priključili iz okraja Celje okolica izločene občine Škofja vas, Šmartno v Rožni dolini in Štore. Zakon jih je opredeljeval kot "posebne občine v sestavi mesta". (Zakon o spremembi zakona o razdelitvi Ljudske republike Slovenije na mesta, okraje in občine, Ur. l. LRS, št. 31-101/1953); Josip Globevnik: Krajevni ljudski odbori v komunalni ureditvi, Ljubljana 1956 (Avtor na strani 14 navaja, da je bilo ustanovljenih 374 občin, kar pa se ne sklada s številom občin navedenih v zakonu.); Josip Globevnik: Ljudski odbori, organi ljudske samouprave, Ljubljana 1952, str. 77–82; Anton Melik: Upravnoteritorialna razdelitev v luči geografsko-gospodarskih činiteljev, Ljudska uprava, Ljubljana 1952, V, št. 6, str. 251–256.

²⁶ Zakon o občinskih ljudskih odborih, Ur. l. LRS, št. 19-88/1952.

²¹ Vinko Hafner: Problemi upravnoteritorialne razdelitve Ljudske republike Slovenije, Ljudska uprava, Ljubljana 1951, IV, št. 11, str. 565–575.

²² Organizacija Mestnega ljudskega odbora Bled (avtor ni naveden), Ljudska uprava, Ljubljana 1951, IV, št. 5, str. 256–259; Zakon o posebni pristojnosti ljudskega odbora mesta Bled, Ur. l. LRS, št. 21-107/1951.

²³ Ivan Regent: Občina kot organ ljudske oblasti ali komuna?, Ljudska uprava, Ljubljana 1952, V, št. 1–2, str. 1.

²⁴ Splošni zakon o ljudskih odborih, Ur. l. FLRJ, št. 22-244/1952.

občinami, zato je zanje veljal Zakon o občinskih ljudskih odborih.²⁷

Nekaj upravnoteritorialnih sprememb je bilo tudi konec junija in prve dni julija 1952. Šlo je za priključitve nekaterih katastrskih občin in delov občin k drugim občinam in prenosov sedežev občin. V okraju Gorica pa sta bili ustanovljeni dve novi občini.²⁸

Precej zmede, v katere občine in okraje spadajo posamezna naselja, je odpravila uredba o dopolnitvi imen naselij, ki so imela enaka imena, ki je začela veljati konec januarja 1953. Takim krajem so dodajali še dodatno opredelitev, npr. Selo pri Žirovnici, Selo pri Bledu itd. Isti dan je začela veljati tudi uredba, ki je nekatere zaselke spremenila v naselja.²⁹

V letih po uveljavitvi ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve LRS v začetku leta 1953³⁰ se je v Sloveniji pripravljala obsežna upravna reforma. Cilj je bil formirati upravnoteritorialne enote, ki bodo gospodarsko čim bolj samostojne.

S podpisom Londonskega sporazuma 5. oktobra 1954 je bilo odpravljeno Svobodno tržaško ozemlje. Manjši del odpravljene Cone A (približno 11 kvadratnih kilometrov območja na miljskem polotoku, ki je od konca oktobra 1954 začasno spadalo v občino Koper okolica) in del območja odpravljene Cone B (okraj Koper z občinami Dekani, Izola, Izola okolica, Koper, Koper okolica, Merezige, Piran, Portorož, Sečovelje in Šmarje) sta bila priključena k Sloveniji, drugi del (okraj Buje) pa k Hrvaški. Zato sta zvezna in slovenska oblast konec oktobra 1954 razširili veljavnost jugoslovanske in slovenske ustave ter zakonov na ozemlje, ki je bilo priključeno k Sloveniji.³¹

Leta 1954 so zelo intenzivno potekale priprave za novo upravno teritorialno razdelitev LRS, in sicer kot priprava za uvedbo komunalne ureditve bodočih občin.³² Na Gorenjskem so bila npr. opravljena številna posvetovanja, tako da je pripravljalni odbor za oblikovanje komun na seji 13. novembra 1954 že sprejel osnutke bodoče upravnoteritorialne razdelitve obeh tedanjih gorenjskih okrajev (Radovljica in Kranj). Predvidevali so, da bi bilo na Gorenjskem 10 občin/komun.³³

Sredi leta 1955 se je v FLRJ začelo obsežno spreminjanje lokalne občinske samouprave. Komunalni sistem,³⁴ ki je temeljito spremenil lokalno, občinsko samoupravo, je bil uveden sredi leta 1955, "... ko je občina spremenila svojo naravo kot lokalna samoupravna skupnost klasičnega tipa ...". Osnovno teoretsko načelo komunalnega sistema je bilo, da je občina/komuna temelj političnega sistema v državi in je skupnost proizvajalcev in porabnikov na geografsko in ekonomsko sklenjenem območju. "Komuna naj bi bila torej v prvi vrsti nekakšen zaokrožen gospodarski organizem, ki bi bil kot celota uravnotežen in sposoben samostojnega življenja ...". Takšna vloga pa je zahtevala ekonomsko močnejše občine, zato je sledilo združevanje občin in okrajev.³⁵

Komunalni sistem je formalno uvedel zvezni zakon o ureditvi občin in okrajev, ki ga je 16. junija 1955 sprejela Ljudska skupščina FLRJ. V 1. členu je zapisano, da zakon "... določa položaj občin in okrajev in postavlja pravni temelj za ustanovitev novih okrajev in občin ...", dokler ne bo sprejet zvezni zakon o občinski in okrajni samoupravi. Občine so bile opredeljene kot temeljne političnouppravne organizacije³⁶ samoup-

²⁷ Zakon o ljudskih odborih mest in mestnih občin, Ur. l. LRS, št. 19-90/1952; Zakon o spremembah zakona o razdelitvi Ljudske republike Slovenije na mesta, okraje in občine, Ur. l. LRS, št. 13-41/1954; Josip Globevnik: Krajevni odbori v komunalni ureditvi, Ljubljana 1956; avtor na strani 14 navaja, da je bilo 17 mestnih občin s posebnimi pravicami.

²⁸ Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o razdelitvi Ljudske republike Slovenije na mesta, okraje in občine, Ur. l. LRS št. 19-92/1952.

²⁹ Uredba o dopolnitvi imena takih naselij, ki imajo enako se glaseča imena, Ur. l. RS, št. 2-7/1953; Uredba o razglasitvi novih naselij in o združitvi naselij, Ur. l. LRS, št. 2-8/1953.

³⁰ Ustavni zakon o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije, Ur. l. LRS, št. 3-13/1953; Ljudska skupščina LRS je republiški ustavni zakon sprejela 30. januarja 1953, zvezni ustavni zakon pa je bil sprejet v Ljudski skupščini SFRJ 13. januarja 1953.

³¹ Zakon o veljavnosti ustave, zakonov in drugih zveznih pravnih predpisov na ozemlju, na katero se je z mednarodnim sporazumom razširila civilna uprava Federativne ljudske republike Jugoslavije, Ur. l. FLRJ, št. 45-551/1954; Zakon o razširitvi veljavnosti ustave, zakonov in drugih predpisov Ljudske republike Slovenije na koprsko območje, Ur. l. LRS, št. 43-156/1954; Zdenka Bonin: Življenje v coni B Svobodnega tržaškega

ozemlja, Cona B Svobodnega tržaškega ozemlja (1947–1954), Zbornik ob 50-letnici priključitve cone B STO Jugoslaviji, Koper 2004, str. 9–58; Nevenka Troha: Tržaško vprašanje po mirovni pogodbi z Italijo 1947–1954, Svobodno tržaško ozemlje, Slovenci v Italijo, Slovenska novejša zgodovina 1848–1992, drugi del, Ljubljana 2005, str. 972–980.

³² Josip Globevnik: Teritorialno preoblikovanje dosedanjih in bodočih občin, Ljudska uprava, Ljubljana 1954, VII, št. 12, str. 623–632.

³³ Glas Gorenjske, posebna izdaja, VII, št. 46 a, Kranj, 15. november 1954; Opština Kranj kao osnovna društveno-ekonomska zajednica-komuna, gradivo za skupščino Stalne konference mest in mestnih občin v FLRJ (skupščina v Skopju, 27. oktober 1954), Beograd 1954, str. 51–72.

³⁴ Dragotin Božič, Savin Jogan: Samoupravljanje v občini, Zagreb 1974.

³⁵ Janez Šmidovnik: n. d. str.: 126–131; Z. Čepič: Obdobje socialistične demokracije 1953–1963, Zgodovina Slovencev, Ljubljana 1979, str. 903.

³⁶ Janez Šmidovnik v n.d. na str. 131 in 132 opozarja, da se je uveljavila nova terminologija za lokalne teritorialne enote, saj se "... dotedanji naziv: upravnoteritorialna enota spreminja v politično teritorialna enota. Nova terminologija naj bi izražala novo politično vsebino občinske samouprave ...".

rave delovnega ljudstva in kot temeljne družbenoekonomske skupnosti prebivalcev na njihovih območjih.

Zakon je odpravil leta 1952 ustanovljene vaške odbore. Občinski ljudski odbori so v svojih statutih namesto njih lahko določali območja in ustanavljali krajevne odbore, ki predstavljajo predhodnico kasnejših krajevnih skupnosti. Območja krajevnih odborov niso bila upravnoteritorialne enote, zato so bili tudi krajevni odbori le pomožni organi občinskih ljudskih odborov.

Zakon je v delovanje občinskih ljudskih odborov uvedel tudi novo organizacijsko obliko. Na svojih območjih so na podlagi 36. člena z občinskimi statuti lahko ustanavljali krajevne urade, s katerimi bodo "... določene občinske upravne službe bližje prebivalstvu ...". Krajevni uradi so bili sestavni del občinske uprave, njihove organizacijske enote, bili so njene "... teritorialne ekspoziture, ki opravljajo določene administrativne naloge ...". Z uvedbo komunalnega sistema, so bili "... ustanovljeni ... po vseh sedežih bivših občin, ... izjemoma pa še v nekaterih drugih krajih. Vsak krajevni urad ima svoje območje, ki se praviloma ujema z območjem prejšnjih občin in s tem tudi s prejšnjimi in sedanjimi matičnimi okoliši ...". Praviloma se območja krajevnih uradov niso ujemale z območji krajevnih odborov. Krajevni uradi so s svojo dejavnostjo navadno pokrivali območja dveh ali več krajevnih odborov.³⁷

Nekaj dni pred sprejetjem zakonodaje, ki je opredelila novo upravnoteritorialno razdelitev LRS, to je 3. junija 1955, je Izvršni svet LRS sprejel dve odredbi, ki sta močno posegli v preimenovanja naselij, mnogo imen krajev je bilo dopolnjenih in spremenjenih, zlasti teh, ki so se začeli s Sveta, Sveti itd. Ustanovljena so bila nova naselja, številna pa so se združila.³⁸

Ljudska skupščina LRS je novi zakon o upravni razdelitvi Slovenije sprejela 28. junija 1955. Veljati je začel dva dni kasneje, ko je bil objavljen v slovenskem Uradnem listu. Zakon ni več poznal mest in mestnih občin kot upravnoteritorialnih območij, ampak je Slovenijo razdelil na okraje in občine. Odpravljene so bile tudi številne manjše občine.

Od srede leta 1955 je na območju LRS delovalo 11 novih okrajev, v katere je bilo združenih 130 novih občin,³⁹ s povprečno 11.600 prebivalci.

Sredi leta 1955 sprejeti zakon je upošteval vse spremembe, ki so se na območju Slovenije zgodile od aprila 1952, ko je bil sprejet zadnji tak zakon. Take spremembe so bile npr.: 114 preimenovanj naselij, 562 dopolnitev imen naselij, ki so imela enako glaseča se imena, 127 sprememb poimenovanj naselij zaradi pravopisnih popravkov, 244 razglasitev novih naselij, 24 na novo nastalih naselij z združitvami več dosedanjih naselij, 71 odpravljenih naselij in 49 primerov delov posameznih naselij, ki so bili priključeni k sosednjim naseljem.⁴⁰

Z oblikovanjem večjih občin so nastale zaokrožene geografske in gospodarske celote, ki naj bi bile sposobne za samostojno gospodarsko in družbeno življenje, čeprav je za marsikatero novo občino veljalo, da kljub obsežnosti svojega ozemlja ni imela dovolj materialnih možnosti za izvrševanje nalog komunalnega sistema.⁴¹

Upravnoteritorialne spremembe sredi leta 1955 so bile tako korenite, da so se z nekaterimi popravki obdržale vse do slovenske osamosvojitve leta 1991 oziroma do ustanovitve občin kot samoupravnih teritorialnih enot konec leta 1994.

³⁷ Splošni zakon o ureditvi občin in okrajev, Ur. l. FLRJ št. 26-269/1955; Josip Globevnik: Krajevni odbori v komunalni ureditvi, Ljubljana 1956, str. 26–105; Janez Šmidovnik: n. d., str. 140.

³⁸ Uredba o preimenovanju naselij, o dopolnitvi imen takih naselij, ki imajo enako se glaseča imena in o drugih popravkih imena naselij, Ur. l. LRS, št. 21-97/1955; Uredba o razglasitvi novih naselij in o združitvi naselij, Ur. l. LRS, št. 21-98/1955.

³⁹ Zakon o območjih okrajev in občin v Ljudski republiki Sloveniji, Ur. l. LRS, št. 24-119/1955; Janez Kopač: Državna ureditev in upravnoteritorialni razvoj v Sloveniji 1945–1955), Arhivi, Ljubljana 2000, XXIII, št. 2, str. 83–106.

⁴⁰ R. (avtor je naveden le s črko R, verjetno gre za Vlada Rupnika): Območja okrajev in občin v LRS, Ljudska uprava, Ljubljana 1955, VIII, št. 8–9, str. 398–407.

⁴¹ Janez Šmidovnik v n. d. na str. 137–139 navaja, da je bilo na območju celotne države FLRJ leta 1955 ustanovljenih 1.479 novih občin, leta 1952 pa jih je bilo kar 4.070. Na ta način sta se povprečna velikost občine in število prebivalcev v njej povečala za trikrat. Prav tako se je v državnem merilu tudi število okrajev močno zmanjšalo, s 327 leta 1952 na 107 leta 1955.